

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U003660

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 02-09-2025

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Матковська Оксана Анатоліївна

2. Oksana Matkovska

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0009-0008-5279-0362

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 035

Назва наукової спеціальності: Філологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Українська мова

Дата захисту: 02-09-2025

Спеціальність за освітою: Філологія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 9931

Повне найменування юридичної особи: Інститут української мови Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 21569266

Місцезнаходження: вул. Грушевського, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут української мови Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 21569266

Місцезнаходження: вул. Грушевського, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 16, 16.21.15.05, 16.21.04

Тема дисертації:

1. Функціонально-прагматичний потенціал лексики сучасної української політики
2. Functional-pragmatic potential of the lexicon of modern Ukrainian politics

Реферат:

1. Пропонована дисертація є комплексним дослідженням лексики сучасної української політики, що передбачає динамічне моделювання його визначальних складників – семіохорів (семантичних просторів) «Держава» – «Армія» – «Суспільство», з'ясування функціонально-прагматичного потенціалу його одиниць (термінів, спеціальної та загальноживаної лексики), аналіз семантики та особливостей їхнього функціонування в різних стилях і комунікативних ситуаціях. Такий підхід виявляє процеси нової стратифікації лексики, передусім у динамічних ділянках сучасного українського лексику. Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що в ньому вперше в українському мовознавстві застосовано ідеографічний підхід до систематизації лексику політики, який полягає у: 1) вияві систематичних ознак у такому лексичному об'єднанні, як семіохор (семантичний простір), що є об'єднанням різних за походженням слів і розчленованих номінацій; 2) використанні семантичної сітки як методу динамічного моделювання

взаємозв'язків окремих одиниць семіохору та їхніх об'єднань; 3) поглибленні методу виявлення функціонально-прагматичного потенціалу ресурсу номінації для аналізу одиниць лексики політики та моделювання трьох семантичних просторів як стрижневих складників лексики сучасної української політики («Держава» – «Армія» – «Суспільство»). Виявлено вплив повномасштабної російсько-української війни та процесів цифровізації на семантику, функціонування та прагматику одиниць політичного лексики; досліджено формування нової терміносистеми в межах політичного лексики, пов'язаної з цифровою трансформацією держави; уперше застосовано комплексну методику аналізу політичного лексики з використанням лінгвістичних корпусів ГРАК, ParlaMint та платформи Google Trends для відстеження активності й динаміки функціонування лексичних одиниць у лексиці сучасної української політики. Поняття функціонального потенціалу ресурсу номінації в лексиці політики використано для комплексного аналізу семантики та функціонування його одиниць, а також додано важливий для політичного тексту компонент прагматичного потенціалу ресурсу номінації. Фокус суспільної уваги в межах сучасного лексики політики відображено в трьох ядерних семіохорах, одиниці якого виявляють виразні перетини та взаємозв'язки. Фактичний матеріал дібрано з масиву текстів публіцистичного та офіційно-ділового стилів: українських електронних періодичних видань, протоколів засідань Верховної Ради України, виступів Президента України та українських політиків, офіційних державних сайтів. Основна джерельна база текстів охоплює роки перебування при владі партії «Слуга народу» і Президента України В. Зеленського, починаючи з 2019 року. Для порівняльного аналізу використано тексти 2014–2025 років, які відображають виховні події в сучасному політичному житті держави та є визначальними для формування лексики сучасної української політики. Проаналізовано понад 400 одиниць лексики політики з їхніми слововживаннями та контекстами. Серед проаналізованих одиниць є політичні терміни й терміни з інших галузей, які активно використовують у мові політики; суспільно-політична лексика та лексика загальноживана, а також розмовна; одиниці, які мають виразне прагматичне забарвлення, емоційно-оцінні, а також ті, що набувають оцінності в політичних текстах. Це лексеми різного походження (питомі й запозичені), непохідні й похідні (прості та складні), а також розчленовані номінації. Для розв'язання поставлених завдань у роботі застосовано комплекс методів дослідження: загальнонаукові (індукція та дедукція, аналіз і синтез, описовий метод, порівняння, елементи кількісного аналізу) та власне лінгвістичні методи: компонентний аналіз – для диференціації у складі політичного лексики одиниць загальноживаної лексики, термінів і стилістично забарвлених одиниць; метод лінгвістичного моделювання – для структурування лексичного матеріалу за семіохорами «Держава», «Армія», «Суспільство», для виявлення внутрішніх зв'язків між лексемами та формування ієрархічної моделі лексики політики; контекстно-семантичний аналіз – для дослідження змін семантики лексем у різних контекстах функціонування та виявлення нових контекстних значень; порівняльний аналіз – для зіставлення словникових дефініцій із контекстними значеннями одиниць лексики політики в сучасних текстах. Методику виявлення функціонального потенціалу ресурсу номінації застосовано для визначення міри усталення нових номінацій у лексиці політики та їх комунікативний потенціал на основі парадигматичних, синтагматичних та епідигматичних (словотвірних та асоціативних) відношень і поглиблено прагматичним компонентом. Використано сучасні цифрові інструменти.

2. The proposed dissertation is a comprehensive study of the lexicon of modern Ukrainian politics, which involves dynamic modeling of its defining components - semiochores (semantic spaces) "State" - "Army" - "Society", clarification of the functional-pragmatic potential of its units (terms, special and common vocabulary), analysis of semantics and features of their functioning in different styles and communicative situations. This approach reveals the processes of a new stratification of vocabulary, primarily in dynamic areas of the modern Ukrainian lexicon. The scientific novelty of the research results lies in the fact that for the first time in Ukrainian linguistics, an ideographic approach to the systematization of the lexicon of politics has been applied, which consists in: 1) identifying system-forming features in such a lexical unit as a semiochore (semantic space), which is a union of words of different origin and dismembered nominations; 2) using a semantic grid as a method of dynamic modeling of the relationships between individual units of a semiochore and their associations; 3) deepening the method of identifying the functional-pragmatic potential of the nomination resource for analyzing units of the lexicon of

politics and modeling three semantic spaces as core components of the lexicon of modern Ukrainian politics ("State" – "Army" – "Society"). The impact of the full-scale Russian-Ukrainian war and the processes of digitalization on the semantics, functioning and pragmatics of units of the political lexicon has been revealed; the formation of a new terminological system within the political lexicon related to the digital transformation of the state was investigated; for the first time, a comprehensive methodology for analyzing the political lexicon was applied using the linguistic corpora of GRAK, ParlaMint, and the Google Trends platform to track the activity and dynamics of the functioning of lexical units in the lexicon of modern Ukrainian politics. The concept of the functional potential of the nomination resource in the lexicon of politics was used for a comprehensive analysis of the semantics and functioning of its units, and an important component of the pragmatic potential of the nomination resource for the political text was added. The focus of public attention within the modern lexicon of politics is reflected in three nuclear semiochores, the units of which reveal distinct intersections and interconnections. The factual material was selected from an array of texts of journalistic and official-business styles: Ukrainian electronic periodicals, minutes of meetings of the Verkhovna Rada of Ukraine, speeches of the President of Ukraine and Ukrainian politicians, official state websites. The main source base of texts covers the years of the Servant of the People party and President of Ukraine V. Zelenskyy in power, starting from 2019. For comparative analysis, texts from 2014–2025 were used, which reflect landmark events in the modern political life of the state and are decisive for the formation of the lexicon of modern Ukrainian politics. More than 400 units of the lexicon of politics with their word usage and contexts were analyzed. Among the analyzed units are political terms and terms from other fields that are actively used in the language of politics; socio-political vocabulary and commonly used, as well as colloquial vocabulary; units that have a distinct pragmatic coloring, emotional and evaluative, as well as those that acquire evaluative value in political texts. These are lexemes of various origins (specific and borrowed), non-derivative and derivative (simple and complex), as well as dismembered nominations. To solve the tasks set in the work, a set of research methods was used: general scientific (induction and deduction, analysis and synthesis, descriptive method, comparison, elements of quantitative analysis) and linguistic methods themselves: component analysis – for differentiation in the composition of the political lexicon of units of commonly used vocabulary, terms and stylistically colored units; linguistic modeling method – for structuring lexical material according to the semiochores "State", "Army", "Society", for identifying internal connections between lexemes and forming a hierarchical model of the political lexicon; contextual-semantic analysis – for studying changes in the semantics of lexemes in different contexts of functioning and identifying new contextual meanings; comparative analysis – for comparing dictionary definitions with the contextual meanings of units of the political lexicon in modern texts. The methodology for identifying the functional potential of the nomination resource was used to determine the degree of establishment of new nominations in the political lexicon and their communicative potential based on paradigmatic, syntagmatic and epidigmatic (word-forming and associative) relations and deepened by a pragmatic component.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Ватаманюк О.А. Принципи моделювання розмовної практики в нормативному тлумачному словнику. Лексикографічна парадигма XXI ст.: теорія і методологія. До 100-ліття від дня народження Леоніда Сидоровича Паламарчука: монографія / Відпов. ред. Є. А. Карпіловська, техн ред. Ю.О. Цигвинцева. Київ:

Інститут української мови НАН України, 2023. [Електронне видання]. С. 72–84.
<https://drive.google.com/file/d/1Z2Ry28VVZHWUCbK1LBQ9BwglsoD9y0F/view>

- Matkowska O. A. Vplyv vojny na rozvytok polityčného ukrajinskoho leksykonu. Slovensko-ukrajinské vzťahy v oblasti jazyka, literatúry a kultúry na Slovensku a v stredoeurópskom priestore (Prešov, 18.10.2023–20.10.2023). Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2024. S. 155–165.
- Ватаманюк О.А. Когнітивний і комунікативний простір мови сучасної української політики. Термінологічний вісник: Збірник наукових праць / Відп. ред. І.А. Казимилова. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2023. Вип. 7. С. 124–132. <https://termvisnyk.iul-nasu.org.ua/wp-content/uploads/sites/11/2023/06/Visnyk-7.pdf>
- Матковська О.А. Стилiстично маркована лексика в мовi сучасної української політики: функціонально-прагматичний та нормативний аспекти. Культура слова. Вип. 99, 2023. С. 150–165. doi.org/10.37919/0201-419X-2023.99.12
- Матковська О.А. Активні процеси в сучасному українському політичному лексиконі. Українська мова, №1 (89), 2024. С. 108–124. doi.org/10.15407/ukrmova2024.01.108

Наукова (науково-технічна) продукція: рукопис дисертації

Соціально-економічна спрямованість: 1. вивчення та лексикографування процесів оновлення та змін у лексиконі сучасної української політики під впливом війни та цифровізації. 2. концепція й упорядкування словника політичної лексики воєнного часу для оптимізації державної комунікації. 3. розвиток лексикографічної практики – створення словника сучасної української політики як інструменту для освітньої, наукової та управлінської діяльності.

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кислюк Лариса Павлівна

2. Larysa Kysliuk

Кваліфікація: д. філол. н., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3766-3305

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут української мови Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 21569266

Місцезнаходження: вул. Грушевського, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Яремко Ярослав Петрович
2. Yaroslav Yaremko

Кваліфікація: д.філол.н., професор, 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-8202-4107

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Код за ЄДРПОУ: 02125438

Місцезнаходження: вул. Івана Франка, буд. 24, Дрогобич, Дрогобицький р-н., 82100, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Степаненко Микола Іванович
2. Mykola Stepanenko

Кваліфікація: д. філол. н., професор, 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-6727-1265

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет біоресурсів і природокористування України

Код за ЄДРПОУ: 00493706

Місцезнаходження: вул. Героїв Оборони, буд. 15, Київ, 03041, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Тищенко Оксана Миколаївна
2. Oksana Tyshchenko

Кваліфікація: к.філол.н., с.н.с., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5709-1252

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут української мови Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 21569266

Місцезнаходження: вул. Грушевського, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Коць Тетяна Анатоліївна

2. Tetiana A. Kots

Кваліфікація: д. філол. н., професор, 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-4622-9559

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут української мови Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 21569266

Місцезнаходження: вул. Грушевського, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Соколова Світлана Олегівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Соколова Світлана Олегівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Петрова Оксана Іванівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна